

Hervorming liturgie is niet af

Voor paus Franciscus zijn de ingrepen van het Tweede Vaticaans Concilie onomkeerbaar

- ▶ Hervorming vroeg nieuwe plaats voor het altaar
- ▶ Wezenlijke kern hervormingen moeten we leren begrijpen
- ▶ Liturgie is meer dan de eucharistie

Erik DE SMET

Tijdens een liturgisch congres in Italië zei paus Franciscus onlangs dat de liturgische vernieuwingen van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) onomkeerbaar zijn, dat de Kerk ze moet voortzetten en de gelovigen ze nog beter moeten leren begrijpen. Die vernieuwingen moesten toen vooral blijken uit het feit dat de eucharistie voortaan in de volkstaal kon worden gevierd, dat kerkgangers actief konden deelnemen aan de liturgie en dat aan het altaar een centrale plaats moest worden toebedeeld.

„Het concilie keerde terug naar de wijze waarop de eerste christenen vierden en bracht tegelijk de liturgische praktijk bij de tijd”, zegt liturgiewetenschapper Christophe Monsieur, norbertijn van Averbode en parochiepriester. „Het was zoals een schilderij of een fresco laten restaureren om de oorspronkelijke kleurenpracht te doen herontdekken. De concilievaders lieten teruggrijpen naar de kern van het paasmysterie, naar hoe God in ons leven komt. Daarenboven moest de liturgie opnieuw handeling worden van het volk Gods. Dat wordt verbeeld door het altaar. Het is dé plaats die de

aandacht trekt en waarrond iedereen wordt samengeroepen. Het altaar is het symbool voor Christus. Op Hem richten wij, christenen, onze aandacht.”

De liturgiehervorming van Vaticanum II, die een kleine groep katholieken de jongste jaren contesteert, kwam niet uit de lucht vallen. Ze werd voorbereid door een beweging met wortels in de late negentiende eeuw en gedragen door het verlangen van vele katholieken om meer bij de liturgie betrokken te worden. Bovendien is ze, zegt paus Franciscus nu, nog niet voltooid.

Bovenal moeten volgens de paus de bedoelingen van de hervorming nog beter worden begrepen. Christophe Monsieur ziet alvast meerdere uitdagingen. „Aanvankelijk telde de eucharistie slechts twee lezingen. Paulus VI maakte er drie van, om aldus de hele schat van de Schrift te kunnen aanreiken. Vandaag wordt in vele parochies een lezing weggelaten, wegens te veel

„Nog te vaak verliezen kerkgangers zich in een wirwar van teksten”

tekst voor de hedendaagse mens. Een tweede kwestie is de actieve deelname aan de liturgie, wat volgens de concilievaders meer veronderstelt dan lezen en godsvolk dat meezingt. Indien er geen eucharistie is tijdens de weekdagen, zouden leken zelf kunnen voorgaan in gebed. De derde uitdaging is de herontdekking van het poëtische karakter van de liturgie, wat heel wat meer veronderstelt dan de kerkgangers deskundige tekst en uitleg geven.”

Rudi De Reys uit de Sint-Leonardusparochie in Aartselaar is verantwoordelijke liturgie in de kersverse pastorale eenheid Immanuel. „Leken zijn in de liturgie al lang geen toehoorders meer, maar medewerkers, helemaal in de lijn van Vaticanum II”, zegt hij. „Het gaat er in de toekomst niet om de eucharistie aan te passen aan de kerkgangers, maar de kerkgangers beter voor te bereiden om de eucharistie voluit te kunnen smaken. Nog te vaak verliezen kerkgangers zich in een wirwar van extra teksten allerhande, terwijl het missaal en het lectionarium volstaan. Het belangrijkste woord is en blijft dat van God zelf.”

Volgens De Reys is er een grote behoefte aan gedegen catechese over de liturgie, maar tegelijk moeten we ons ervoor hoeden te veel commentaar te geven bij de mis. „Laat symbolen gewoon symbool zijn. Aan ons om de rijkdom aan symbolen en handelingen te herontdekken, alsook de waarde van de kunstwerken die onze kerken tooien.”

Al zal een gedreven voorganger altijd aantrekkelijk blijven, liturgie heeft vandaag helaas geen plaats meer in het leven van velen. Dat herkent ook Christophe Monsieur. „In zijn toespraak zei paus Franciscus ook dat liturgie er is voor alle soorten gelovigen”, zegt hij. „Volgens mij beantwoordt de liturgie van Vaticanum II niet helemaal meer aan wat de meerderheid van mensen vandaag inspireert in hun zoektocht naar zingeving. De grote uitdaging voor morgen is hoe liturgie voor hen een bron kan zijn van christelijk leven.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

Samen rond het altaar. Nieuwe setting in de Sint-Niklaaskerk in Willebroek. © Frank Bahn Müller

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Spreken is goud

De Kerk uitleggen aan de wereld. Dat beschouwt de bekende Amerikaanse jezuïet James Martin als zijn opdracht, zo vertelt hij vandaag in onze *Klapstoel* (bladzijde 8). Hij doet dat in het weekblad *America*, maar ook in televisieoptredens en via de sociale media. „Voor mij is dit werk een vorm van pastoraat”, zegt hij. „Ik bereik er dan ook veel meer mensen mee dan met een homilie op zondag.”

Het is natuurlijk niet de bedoeling om de zondagspreek te vervangen door communicatie via de media, beide hebben een verschillende doelstelling. Niettemin is het interessant dat Martin er ons aan herinnert dat we als gelovigen niet enkel binnen de muren van het kerkgebouw moeten spreken, maar ook daarbuiten.

Hij zit daarmee op dezelfde lijn als de paus, niet toevallig ook een jezuïet. Franciscus spreekt zich geregeld uit over prangende kwesties en kiest daarbij voor klare taal. Of het nu gaat over eenzaamheid, armoede, uitbuiting, oorlog of leefmilieu, de paus heeft er een heldere mening over en verkondigt die ongegeneerd. Nochtans zijn de genoemde thema's niet kerkelijk, maar maatschappelijk. Door er toch over te praten, leert de paus ons dat de Kerk zich niet naar binnen, maar naar buiten moet richten. De Kerk heeft maar zin als ze met twee voeten in de wereld staat.

Het viel de voorbije weken op dat ook andere kerkelijke leiders glashelder stelling namen in actuele maatschappelijke kwesties. De aartsbisschop van Keulen, kardinaal Rainer Maria Woelki, nam recentelijk het Europese vluchtelingenbeleid op de korrel. Woelki vindt het cynisch dat we in Europa de andere kant uitkijken terwijl vluchtelingen verdrinken in de Middellandse Zee of worden vervolgd, afgeranseld en verkracht in vluchtelingenkampen. De woorden van de kardinaal werden zeker niet overal positief onthaald, maar duidelijk waren ze wel.

Begin deze maand lieten ook de Amerikaanse bisschoppen van zich horen. Toen president Trump de afschaffing aankondigde van het DACA-programma, dat borg staat voor de bescherming van kinderen van illegale immigranten, reageerde de Amerikaanse katholieke Kerk ongebruikelijk scherp. De aartsbisschop van New York noemde de beslissing een onrechtvaardige nachtmerrie.

Mag de Kerk zich zo scherp uitlaten over politieke kwesties? Is dat geen schending van de scheiding tussen Kerk en Staat? Op die vragen gaan we volgende week dieper in. Deze week focussen we op Mediazondag, al jarenlang een vaste waarde op de laatste zondag van september. De collecte in de eucharistieviering is dan bestemd voor de media-initiatieven van de Vlaamse bisdommen. Tegelijk biedt Mediazondag ons de kans stil te staan bij de manier waarop we als kerkgemeenschap omgaan met media en communicatie. Laten wij onze stem wel genoeg horen?

In ons *Dossier* (zie bladzijden 10 en 11) gaan we op bezoek in drie Vlaamse parochies. We stellen hen de vraag hoe zij communiceren met hun parochianen en met de buitenwereld. Wat blijkt? Er wordt gewerkt met een gezonde mix van alle mogelijke instrumenten. Uiteraard met *KERK & leven*, maar ook met Kerknet, met folders, met acties en natuurlijk met zo veel mogelijk rechtstreekse contacten. Zo hoort het. Elk communicatiekanaal, klassiek of hedendaags, heeft zijn eigen troeven en helpt de Kerk om zo veel mogelijk mensen te bereiken.

Mediazondag kan een dag worden waarop we ons allen geroepen voelen om te spreken. Eigenlijk is het eenvoudig, als we niet spreken, worden we niet gehoord. „Klopt en er zal worden opengedaan”, zei Christus destijds. Een geloofsgemeenschap die zich stillettjes in een hoekje terugtrekt, is ten dode opgeschreven. Misschien moeten we zelfs een bekend spreekwoord op zijn kop zetten: spreken is niet altijd zilver, zwijgen niet altijd goud.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be